

Samenvatting

‘Quickscan natuurtoets nieuwbouwwijk Stationslocatie Kampen’

Datum: 14 december 2007
Offertenr.: 07416
Uw kenmerk: -
Contactpersoon: ing. Mike Wallink

ecogroen advies bv

Postbus 625, 8000 AP Zwolle

t: 038 423 64 64

f: 038 423 64 65

info@ecogroen.nl

www.ecogroen.nl

Aanleiding en doelstelling

Voorliggende quickscan natuurtoets is uitgevoerd op verzoek van de gemeente Kampen (contactpersoon Dhr. W. Poortman) in verband met het voornemen om een nieuw woningbouwgebied inclusief kantoren en detailhandel te ontwikkelen aan de zuidzijde van Kampen. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

Het onderzoek is gebaseerd op een tweetal veldbezoeken, uitgevoerd op 21 en 23 november 2007 en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens uit diverse bronnen.

Gebiedsgericht natuurbeleid

Op basis van de ligging en aard van de ruimtelijke ingrepen kan geconcludeerd worden dat zij geen negatieve effecten hebben op de in de omgeving aanwezige Habitatrictlijngebieden, Vogelrichtlijngebieden, Beschermde natuurmonumenten of specifieke natuurwaarden buiten de EHS.

Aangetroffen en te verwachten soorten

- De laag-beschermd plantensoorten Zwanebloem en Gewone dotterbloem zijn aangetroffen en/ of te verwachten. Tevens komen de Rode Lijstsoorten Brede waterpest, Spits fonteinkruid, Plat fonteinkruid en Stomp fonteinkruid (mogelijk) voor. Zwaarder beschermde (ontheffingsplichtige) soorten zijn niet aangetroffen en worden niet verwacht omdat geschikt biotoop daarvoor ontbreekt;
- Vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in de woning en populieren zijn niet uit te sluiten. Aanvullend vleermuizenonderzoek kan het terreingebruik t.a.v. vleermuizen verhelderen;
- Verspreid in het gebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag-beschermd zoogdiersoorten aangetoond of te verwachten. In het plangebied ontbreekt geschikt biotoop van de strikt-beschermd Waterspitsmuis;
- Het plangebied is broedgebied voor algemene broedvogels en een soort van de Rode Lijst (Huismus). Het gebied heeft naar verwachting een geringe betekenis voor weidevogels. Er zijn geen aanwijzingen dat ontheffingsplichtige soorten met een jaarrond vaste verblijfplaats (uilen, spechten of roofvogels) in het plangebied aanwezig zijn. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de bebouwing nog geïnspecteerd moet worden op de aanwezigheid van (ontheffingsplichtige) broedvogels;
- Laag-beschermd amfibieën als Kleine watersalamander, Meerkikker, Bastaardkikker, Bruine kikker en Gewone pad zijn voortplantend en overwinterend aanwezig;
- De middelhoog-beschermd Kleine modderkruiper komt voor in het plangebied. Ook zijn de strikt-beschermd soorten Grote modderkruiper en Bittervoorn aangetroffen in het plangebied;
- Er zijn geen reptielen of beschermde ongewervelden aangetoond of te verwachten.

Ontheffing en compenserende en mitigerende maatregelen

- Het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet voor Kleine modderkruiper, Bittervoorn en Grote modderkruiper is noodzakelijk. Ook zullen compenserende maatregelen t.a.v. Bittervoorn en Grote modderkruiper uitgevoerd moeten worden;
- Geadviseerd wordt vervolgonderzoek uit te voeren naar het voorkomen van vaste verblijfplaatsen en vliegroutes van vleermuizen. Gezien de seizoensactiviteit van vleermuizen is dit mogelijk in de periode half april – half oktober;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor 15 maart en na 15 juli of te controleren op broedende vogels en nesten. Overigens wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Suggesties

Voor de in het plangebied voorkomende laag beschermde zoogdieren en amfibieën wordt als belangrijkste mitigerende maatregel fasering in tijd genoemd. Schade is – indien de planning van activiteiten dit toelaat - te minimaliseren door het verwijderen van vegetatie zoveel mogelijk uit te voeren in de periode september - oktober. Dit is buiten de voortplantingsperiode van veel dieren, dus buiten de periode waarin dieren extra kwetsbaar zijn.

‘Quickscan natuurtoets nieuwbouwwijk Stationslocatie, Kampen’

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van natuurwet- en regelgeving*



COLOFON

Titel: 'Quickscan natuurtoets nieuwbouwwijk Stationslocatie, Kampen'

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 07416

Status: Conceptrapport

Datum: 18 juni 2008

Auteur: Ing. M. Wallink

Eindredactie: Ing. I. Veeman

Veldonderzoek: Ing. M. Wallink & Ing. M. Hoksberg

Opdrachtgever: Gemeente Kampen

Contactpersoon: Dhr. W. Poortman

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2008)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Wallink M. (2008). Quickscan natuurtoets nieuwbouwwijk Stationslocatie, Kampen; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 07-416. EcoGroen Advies, Zwolle.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie.....	1
1.3	Algemene opzet en werkwijze	2
2	Gebiedsgericht natuurbeleid	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Nota Ruimte.....	5
3	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	7
3.1	Methode	7
3.2	Flora en vegetatie	7
3.3	Zoogdieren	8
3.4	Broedvogels.....	10
3.5	Amfibieën & reptielen	12
3.6	Vissen.....	13
3.7	Dagvlinders en libellen	15
3.8	Overige ongewervelden.....	15
4	Geraadpleegde bronnen	16

Bijlagen

I	Soortenlijst
II-A.....	Inventarisatiekaart Bittervoorn
II-B.....	Inventarisatiekaart Grote modderkruiper
II-C.....	Inventarisatiekaart Kleine modderkruiper
III-A.....	Factsheet Bittervoorn
III-B.....	Factsheet Grote modderkruiper
III-C.....	Factsheet Kleine modderkruiper
IV	Wettelijk kader

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Aanleiding en doelstelling

Voorliggende quickscan natuurtoets is uitgevoerd op verzoek van de gemeente Kampen (contactpersoon dhr. W. Poortman) in verband met het voornemen om een nieuw woningbouwgebied inclusief kantoren en detailhandel te ontwikkelen aan de zuidzijde van Kampen. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

Het onderzoek is gebaseerd op een drietal veldbezoeken - uitgevoerd op 21 en 23 november 2007 en 29 januari 2008 - en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens uit diverse bronnen.

Gebiedsgericht natuurbeleid

Op basis van de ligging en aard van de ruimtelijke ingrepen kan geconcludeerd worden dat zij geen negatieve effecten hebben op de in de omgeving aanwezige Habitatrichtlijngebieden, Vogelrichtlijngebieden, Beschermde natuurmonumenten of specifieke natuurwaarden buiten de EHS.

Aangetroffen en te verwachten soorten

- De laag beschermde plantensoorten Zwanebloem, Gewone vogelmelk en Gewone dotterbloem zijn aangetroffen en/ of te verwachten. Tevens komen de Rode Lijstsoorten Brede waterpest, Spits fonteinkruid, Plat fonteinkruid en Stomp fonteinkruid (mogelijk) voor. Zwaardere beschermde (ontheffingsplichtige) soorten zijn niet aangetroffen en worden niet verwacht, omdat geschikt biotoop daarvoor ontbreekt;
- Vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in de woning en populieren zijn niet uit te sluiten. Aanvullend vleermuizenonderzoek kan het terreingebruik van vleermuizen verhelderen;
- Verspreid in het gebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde zoogdiersoorten aangetoond of te verwachten. In het plangebied ontbreekt geschikt biotoop van de strikt beschermde Waterspitsmuis;
- Het plangebied is broedgebied voor algemene broedvogels en een soort van de Rode Lijst (Huisemus). Het gebied heeft naar verwachting een geringe betekenis voor weidevogels. Er zijn geen aanwijzingen dat ontheffingsplichtige soorten met een jaarrond vaste verblijfplaats (uilen, spechten, zwaluwen of roofvogels) broedend in het plangebied aanwezig zijn. Wel is een (oude) roestplaats van Kerkuil aanwezig in het plangebied;
- Laag beschermde amfibieën als Kleine watersalamander, Meerkikker, Bastaardkikker, Bruine kikker en Gewone pad zijn voortplantend en overwinterend aanwezig;
- De middelhoog beschermde Kleine modderkruiper komt voor in het plangebied evenals de strikt beschermde soorten Grote modderkruiper en Bittervoorn;
- Er zijn geen reptielen of beschermde ongewervelden aangetoond of te verwachten.

Ontheffing en compenserende en mitigerende maatregelen

- Het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet voor Kleine modderkruiper, Bittervoorn en Grote modderkruiper is noodzakelijk. Ook zullen compenserende maatregelen t.a.v. Bittervoorn en Grote modderkruiper uitgevoerd moeten worden;
- Geadviseerd wordt vervolgonderzoek uit te voeren naar het voorkomen van vaste verblijfplaatsen en vliegroutes van vleermuizen. Gezien de seizoensactiviteit van vleermuizen is dit mogelijk in de periode half april - half oktober;
- Een aandachtspunt vormt het behoud van de nachtelijke donkerheid in de nabijheid van de bestaande vliegroute van Gewone dwergvleermuis langs de Venedijk- Noord;
- Voor het slopen van de schuur met roestplaats van Kerkuil is geen ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en Faunawet noodzakelijk;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor 15 maart en na 15 juli of te controleren op broedende vogels en nesten. Overigens wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Suggesties

Voor de in het plangebied voorkomende laag beschermde florasoorten, zoogdieren en amfibieën wordt als belangrijkste mitigerende maatregel fasering in tijd genoemd. Schade is - indien de planning van activiteiten dit toelaat - te minimaliseren door het verwijderen van vegetatie zoveel mogelijk uit te voeren in de periode september - oktober. Dit is buiten de voortplantingsperiode van veel dieren, dus buiten de periode waarin dieren extra kwetsbaar zijn.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van gemeente Kampen (contactpersoon dhr. W. Poortman) heeft EcoGroen Advies BV een quickscan natuurtoets uitgevoerd in verband met het voornemen om een nieuw woningbouwgebied inclusief kantoren en detailhandel te ontwikkelen aan de zuidzijde van Kampen.

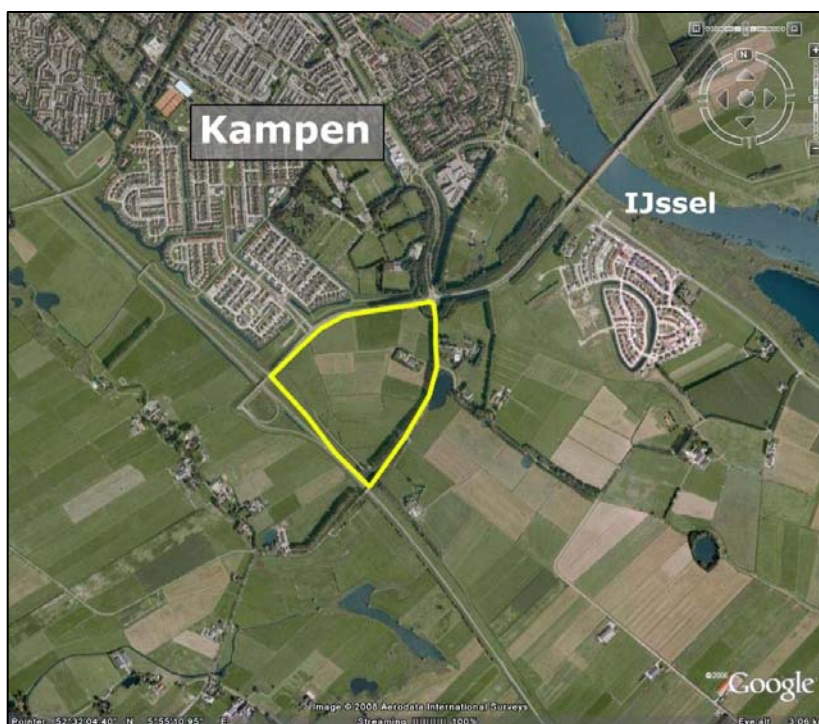
In verband met de op 1 april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet en de geldende regelgeving in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en Nota Ruimte, is het noodzakelijk om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen en andere activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats.

In het voorliggende onderzoek worden de mogelijke consequenties in beeld gebracht van de beoogde plannen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

1.2 Situatie

De realisatie van de Hanzelijn en de daaraan gekoppelde wijzigingen aan de Rijksweg N50 en Niersallee zijn aanleiding om een nieuw woningbouwgebied inclusief kantoren en detailhandel te ontwikkelen. Het betreft een landbouwgebied dat begrensd wordt door de Niersallee, de N50 en de Venedijk- Noord.

Het gebied bestaat uit landbouwgrond, diverse watergangen, een woning met opstallen en bosschages. Het gebied zal worden opgehoogd, hetgeen betekent dat de bestaande watergangen verloren gaan. Ook de aanwezige bebouwing en bosschages zullen verdwijnen. Het plangebied is gelegen ten zuiden van Kampen (zie figuur 1).



Figuur 1: Kaart met de situering van het plangebied (gele omlijning). Kaartbron: Google Earth.

1.3 Algemene opzet en werkwijze

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op drie locatiebezoeken, beschikbare gebiedskennis, verspreidingsgegevens (zie Geraadpleegde bronnen) en bekende ecologische principes.

Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingrepen in het plangebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en gebieden en wordt geadviseerd over het nemen van mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen.

2 GEBIEDSGERICHT NATUURBELEID

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin o.a. opgenomen de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- Nota Ruimte, in streekplannen uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ganzenfoeragegebied en weidevogelgebied.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke effecten.

In de onderstaande paragrafen wordt kort ingegaan op de eventuele effecten die de geplande werkzaamheden kunnen hebben op nabijgelegen gebieden met een beschermingsstatus.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

Wettelijk kader

In de Natuurbeschermingswet 1998 is de bescherming geregeld van Habitat en Vogelrichtlijngebieden -tezamen 'Natura 2000-gebieden' genoemd- en Beschermde Natuurmonumenten (Ministerie van LNV, 2007).

Europese Habitat- en Vogelrichtlijngebieden

Het onderzoeksgebied ligt niet binnen of in de directe nabijheid van een Natura 2000-gebied. 'Uiterwaarden IJssel' is het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied en is aangemeld en aangewezen als Habitat- en Vogelrichtlijngebied. De afstand tot zowel Habitat- als Vogelrichtlijngebied Uiterwaarden IJssel is respectievelijk 1000 en 800 meter.

Als de voorgenomen ontwikkeling negatieve effecten heeft op habitattypen of soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie tabel 1 volgende pagina) is er sprake van externe werking met negatieve effecten.

Habitattypen

De beoogde werkzaamheden vinden plaats buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'. Het plangebied bestaat uit een aantal agrarische percelen met diverse watergangen in en langs de rand van het gebied. Na een korte bestudering van de Habitattypen van Habitatrichtlijngebied Uiterwaarden IJssel (Janssen *et al.* 2003) blijkt dat deze habitattypen niet aanwezig zijn in het plangebied.

→ *Gezien de afstand en de tussenliggende barrièrewerking als gevolg van infrastructuur en stedelijk gebied, kan gesteld worden dat er geen negatieve effecten op kwalificerende habitats van het habitatrichtlijngebied zullen optreden.*

Habitatsoorten

Rivierdonderpad, Kamsalamander en Bever zijn niet aangetroffen in het plangebied en worden gezien het ontbreken van geschikt biotoop ook niet verwacht in het plangebied. Wel zijn Bittervoorn, Grote- en Kleine modderkruiper aangetoond in het plangebied. Tijdens de aanlegfase kan schade optreden aan exemplaren en leefgebied van deze soorten. Schade kan echter door een zorgvuldige planning en werkwijze tot een minimum beperkt blijven (zie ook paragraaf 3.6).

Een sterke uitwisseling tussen de populaties in het plangebied en 'Uiterwaarden IJssel' is niet te verwachten vanwege het ontbreken van een directe verbinding tussen beide gebieden.

→ *De plannen hebben zodoende geen negatieve effecten op habitatoorten binnen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel.*

Tabel 1: Habitats en soorten van Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel', waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd. n= niet broedvogel b= broedvogel

Nr.	Habitattypen
H3150	Meren met Krabbenscheer
H3260	Beken en rivieren met waterplanten
H3270	Slikkige rivieroever
H6120	* Stroomdalgraslanden
H6430	Ruigten en zomen
H6510	Glanshaver- en vossenstaartheooilanden
H91E0	* Vochtige alluviale bossen
H91F0	Droge hardhoutoibossen
Nr.	Habitatoorten
H1134	Bittervoorn
H1145	Grote modderkruiper
H1149	Kleine modderkruiper
H1163	Rivierdonderpad
H1166	kamsalamander
H1337	Bever (complementair)
Nr.	Vogelrichtlijnsorten
A119	Porseleinhoen (b)
A122	Kwartelkoning (b)
A156	Grutto (complementair)
A197	Zwarte stern (b)
A229	IJsvogel (b)
A005	Fuut (n)
A026	Kleine zilverreiger (n)
A034	Lepelaar (n)
A037	Kleine zwaan (n)
A038	Wilde zwaan (n)
A041	Kolgans (n)
A043	Grauwe gans (n)
A050	Smient (n)
A051	Krakeend (n)
A052	Wintertaling (n)
A053	Wilde eend (n)
A054	Pijlstaart (n)
A056	Slobeend (n)
A059	Tafeleend (n)
A061	Kuifeend (n)
A068	Nonnetje (n)
A070	Grote zaagbek (n)
A094	Visarend (n)
A103	Slechtvalk (n)
A125	Meerkoet (n)
A130	Scholekster (n)
A142	Kievit (n)
A156	Grutto (n)
A160	Wulp (n)
A162	Tureluur (n)

Vogelrichtlijnsorten

Gezien de ligging van het plangebied ten opzichte van het Vogelrichtlijngebied wordt geen aantasting verwacht van broed- en foerageergebied binnen de begrenzing van 'Uiterwaarden IJssel'.

Indien belangrijk foerageergebied voor betreffende vogelsoorten wordt aangetast - ook al ligt het buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied - kan het plan in strijd zijn met de instandhoudingsdoelen voor de betreffende vogelsoorten.

Voor een deel van de soorten waarvoor 'Uiterwaarden IJssel' buiten de broedperiode een belangrijke functie vervuld als foerageer- of overwinteringsgebied (zoals enkele ganzen-, zwanen- en eendensoorten), is wel beperkt potentieel foerageergebied aanwezig in of in de nabijheid van het plangebied. In of in de nabijheid van het plangebied zijn echter slechts enkele waarneming bekend van foeragerende ganzen of zwanen (Gerritsen *et al*, 1997). De betekenis van het plangebied t.a.v. ganzen-, zwanen- en eendensoorten wordt mede daarom en de besloten ligging gering geacht.

Er gaat geen relevant foerageergebied verloren en effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn om die reden niet aan de orde.

- *Gezien de ligging, afstand en de geringe waarde als foerageergebied wordt niet verwacht dat de ingreep negatieve effecten veroorzaakt op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'.*

Beschermde Natuurmonument

Beschermde Natuurmonument 'IJsseluiterwaarden' is het meest dichtbij gelegen Beschermde Natuurmonument. Het Beschermde Natuurmonument is gelegen op een afstand van ca. 1,0 kilometer. Het gebied wordt gekenmerkt door grasland, open water, bosjes en moerasvegetaties. Dit Natuurmonument bevindt zich geheel binnen de begrenzing van Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'.

- *Gezien de afstand en het ontbreken van een ecologische relatie wordt niet verwacht dat negatieve effecten op de natuurwaarden van het Beschermde Natuurmonument optreden.*

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in het leven geroepen en worden ondermeer ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied aangewezen.

De EHS kent een specifieke bescherming. Ingrepen die de wezenlijke kenmerken of waarden ervan aantasten worden in principe niet toegestaan ('Nee, tenzij regime'). Zowel ingrepen in bossen en natuurgebieden als ingrepen in de omgeving van deze gebieden dienen beoordeeld te worden op mogelijke schadelijke effecten.

De Nota Ruimte is een zogeheten planologische kernbeslissing (PKB). Het Rijk verwacht dat provincies en gemeenten de Nota laten doorwerken in hun ruimtelijke plannen, zoals het streekplan en het bestemmingsplan.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Het plangebied ligt volgens het streekplan van de provincie net buiten de contouren van de EHS (Provincie Overijssel 2000). Gedetailleerde bronnen bevestigen dit (<http://www.synbiosys.alterra.nl> en <http://www.geoide.nl/groenloketoverijssel>). Hieruit blijkt dat de EHS op ca. 50 meter ten zuiden van het plangebied gelegen is. De EHS betreft hier het Natuurgebied 'De Enk', een nat weidevogelgebied. Voor de ligging van het plangebied wordt verwezen naar figuur 2.



Figuur 2: Kaart met de situering van het plangebied (rode lijn) t.o.v. de EHS (groene vlakken).
Kaartbron: <http://www.synbiosys.alterra.nl>.

De barrièrewerking van de tussenliggende N50 zorgt ervoor dat de plannen geen directe effecten, zoals areaalverlies, op de nabij gelegen EHS hebben. Aangezien de N50 hoog in het landschap is gelegen (zie foto 1) zal als gevolg van de plannen de openheid van nabij gelegen EHS niet in gevaar komen. Ook zijn geen meetbare externe effecten als verdroging, verstoring, versnippering, verzuring en vermesting te verwachten op de natuurwaarden van de EHS.



Foto 1: N50 ligt verhoogd in het landschap

- *Met name de barrièrewerking als gevolg van de tussenliggende infrastructuur zorgt ervoor dat geen negatieve te effecten te verwachten zijn op nabij gelegen EHS.*

Natuurwaarden buiten de EHS

Het plangebied behoort volgens het Streekplan Overijssel (Provincie Overijssel 2000; Natuurinformatiekaart B) tot een groot gebied dat is aangewezen als 'weidevogelgebied, ganzengebied en of gebied voor andere wintergasten'.

Het Streekplan geeft echter een ruwe begrenzing van deze gebieden weer. Gedetailleerde perceelsgegevens (Groenloket Overijssel) tonen aan dat het plangebied niet tot weidevogelbeheer- of ganzengebied behoort. Het dichtstbijzijnde weidevogelbeheersgebied ligt op een afstand van ca. 75 meter zowel ten oosten als westen van het plangebied. Voor deze gebieden geldt een beleid van handhaving van de condities voor de instandhouding van bijvoorbeeld de weidevogel-, ganzen- en zwanenpopulaties zoals openheid en rust.

Gezien de tussenliggende barrièrewerking als gevolg van infrastructuur en het gegeven dat de planlocatie zeker geen belangrijke functie heeft voor weidevogels zullen de plannen geen negatief effect hebben op gebieden die door de provincie zijn aangewezen als 'weidevogelgebied'.

- *Er wordt geconcludeerd dat geen aantasting plaatsvindt van gebieden met belangrijke natuurwaarden buiten de EHS.*

3 FLORA EN FAUNA VAN HET ONDERZOEKSGBIED

3.1 Methode

Het onderzoek is gebaseerd op drie veldbezoeken, uitgevoerd op 21 en 23 november 2007 en 29 januari 2008. Tijdens deze bezoeken is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (FFW) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (FFW tabel 2 en 3) die ontheffingsplichtig zijn.

Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: hogere planten, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Zo zijn de sloten met een steeknet en waadpak intensief bemonsterd op de aanwezigheid van vissen en amfibieën. Ook zijn aanwezige bomen geïnspecteerd op aanwezigheid van holten en gaten die gebruikt kunnen worden door holenbroeders of vleermuizen. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie "geraadpleegde bronnen") en 'expert judgement', een uitspraak gedaan over de mogelijk aanwezige beschermde soorten.

Hieronder worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande paragrafen kort toegelicht. Een soortenlijst is opgenomen in bijlage I.

3.2 Flora en vegetatie

In de sloten zijn redelijk ontwikkelde oever- en waterplantenvegetaties aanwezig. Deze zijn kenmerkend voor een ondergrond van klei met kwelinvloed en resulteren in voedselrijk, hard en zoet slootwater. Naast de typische zomen met Riet betreft het vooral een diverse plantengemeenschap van oever- en (onder)waterplanten, hoofdzakelijk met soorten als Klein kroos, Mannagras, Liesgras, Smalle waterpest, Blaartrekkende boterbloem, Sterrenkroos, Puntkroos, Pitrus, Echte valeriaan en Grote egelskop.

Alleen de laag beschermde Zwanebloem is ten tijde van de veldbezoeken aangetroffen. Behalve deze soort zijn ook de laag beschermde Gewone dotterbloem en Gewone vogelmelk lokaal te verwachten. Beide soorten waren ten tijde van de veldbezoeken niet waarneembaar. Ook is Brede waterpest, een soort van de Rode Lijst, in het plangebied aangetroffen. Behalve deze soort zijn ook enkele andere soorten van de Rode Lijst te verwachten, namelijk Spits fonteinkruid, Plat fonteinkruid en Stomp fonteinkruid.

Gezien bekende verspreidingsgegevens (natuurloket en Provincie Overijssel, 2000), de terreingesteldheid en uitgevoerde veldbezoeken worden geen zwaarder beschermde soorten in het plangebied verwacht.

Voor genoemde laag beschermde soorten en soorten van de Rode Lijst is in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk.

→ *Het aanvragen van ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet en het verrichten van compenserende/ mitigerende maatregelen is voor flora niet aan de orde*

3.3 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd. Schade aan de soortgroep dient voorkomen te worden. Tijdens de veldbezoeken zijn zowel de te slopen bebouwing als de aanwezige bomen en struiken geïnspecteerd op de aanwezigheid van potentiële vaste verblijfplaatsen van vleermuizen.

Potentiële verblijfplaatsen

In de woning aan de Venedijk- Noord zijn geschikte invliegopeningen voor vleermuizen aanwezig onder de dakpannen die op de muren liggen. Deze geschikte invliegopeningen in combinatie met de aanwezige ruimtes in o.a. de spouwmuur, betekenen dat hier potentiële vaste verblijfplaatsen aanwezig zijn. De overige bebouwing (louter schuren behorende tot hetzelfde erf) herbergen geen potentiële vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen.

Door de strikte beschermingsstatus van de soortgroep is het daardoor noodzakelijk om voorafgaande aan sloopwerkzaamheden zekerheid te creëren over de aan- of afwezigheid van deze soorten. Soorten als Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger kunnen zowel 's winters als 's zomers in bebouwing huizen. In de winterperiode - die loopt van ca. half oktober tot half april - zijn de dieren in winterslaap en inactief, waardoor ze erg kwetsbaar zijn.

Om erachter te komen of gebouwbewonende vleermuissoorten daadwerkelijk gebruik maken van deze potentiële verblijfplaatsen is gericht aanvullend onderzoek nodig. Het wordt aanbevolen om in het hiervoor geschikte seizoen (april- oktober) aanvullend vleermuizenonderzoek met behulp van een batdetector uit te voeren.

Aanvullend vleermuizenonderzoek

Om vleermuizen betrouwbaar in kaart te brengen wordt voorgesteld de locatie tweemaal te bezoeken. Het eerste veldbezoek betreft een nachtelijk bezoek in juni/juli en is gericht op kraamkolonies/ zomerverblijfplaatsen. Het tweede bezoek is met name gericht op baltslocaties/ paarverblijfplaatsen en zal in augustus/september plaatsvinden. Beide onderzoeken zullen plaatsvinden rond de schemering, waarbij uit-/invliegende exemplaren kunnen worden vastgesteld. Tevens worden eventuele vliegroutes en belangrijke foerageergebieden in kaart gebracht.

Uit de visuele inspectie is verder gebleken dat er in de aanwezige (grote) populieren langs de rand van het plangebied mogelijk ook vaste verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden. Aanvullend onderzoek kan dit verhelderen.

Vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (b.v. rijen woningen, singels en watergangen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Alleen langs de oostzijde van het plangebied (Venedijk- Noord) is een opgaande, lijnvormige structuur aanwezig. Gedurende een avondbezoek, in de zomer van 2007, is gericht vleermuizenonderzoek uitgevoerd waarbij langs de Venedijk- Noord een vliegroute van Gewone dwergvleermuis is aangetroffen. Deze soort kwam vanuit noordelijke richting aanvliegen en gebruikt de bomenrij langs de Venedijk- Noord als

oriënterend element¹. Deze bomenrijen blijven echter in ieder geval aan 1 zijde van de weg gehandhaafd waardoor de vliegroute intact blijft. Dit aspect verdient wel nadere aandacht.

Om schade aan vleermuizen te voorkomen is het raadzaam om spaarzaam om te gaan met de aan te brengen verlichting in de nabijheid van deze vliegroute. Een type verlichting dat niet naar de omgeving verstrooid maar lokaal de grond verlicht - bijvoorbeeld zogenaamde 'marterverlichting' - heeft de voorkeur. Op deze wijze zal de bomenrij ook na de herinrichting haar functie houden als geschikte vliegroute en zullen de inrichtingsplannen zodoende niet tot schade aan de migratiemogelijkheden van vleermuizen leiden.

Voerageergebieden

Voerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Het plangebied wordt mogelijk in beperkte mate als voerageergebied door diverse vleermuissoorten gebruikt. Door de geplande ingrepen zal echter geen onmisbaar voerageergebied verdwijnen. Het gebied zal bovendien ook na de herinrichting haar functie behouden als voerageergebied voor vleermuizen. Als gevolg van de plannen zal de diversiteit van het plangebied toenemen. Hierdoor zullen de voeragemogelijkheden waarschijnlijk zelfs toenemen.

- *Schade aan de strikt beschermde vleermuizen dient voorkomen te worden. Nader onderzoek dient uit te wijzen of de te verwijderen woning en de (grote) populieren langs de rand van het gebied als vaste verblijfplaats fungeert voor vleermuizen.*
- *Een andere aandachtspunt vormt het behoud van de nachtelijke donkerheid in de nabijheid van de bestaande vliegroute van Gewone dwergvleermuis langs de Venedijk-Noord.*

Overige zoogdieren

Met name langs de randen van de oevers en in de erfbeplanting is een aantal vaste verblijfplaatsen van laag beschermde, kleine zoogdiersoorten te verwachten, namelijk Bosmuis, Veldmuis, Aardmuis, Rosse woelmuis, Dwergmuis, Huispitsmuis en Tweekleurige bosspitsmuis. Bovendien zijn waarschijnlijk niet beschermde soorten aanwezig als Huismuis, Bruine rat en Muskusrat en is het terrein geschikt als voerageer- en/ of voortplantingsgebied voor Haas, Mol, Vos en Egel.

De oevers van o.a. de sloten en de kolk in de meest zuidelijke punt van het plangebied zijn beoordeeld op geschiktheid voor de strikt beschermde Waterspitsmuis (FFW tabel 3). Deze soort komt voor in vegetatierijke wateren, eventueel met kwel.

In het plangebied zijn geen oevers aangetroffen met rijk begroeide, onbeheerde oevers die geschikt biotoop vormen voor Waterspitsmuis (zie kader volgende pagina). Over het algemeen zijn in het plangebied intensief beheerde oevers aanwezig die ongeschikt zijn als leefgebied van Waterspitsmuis (foto 2).



Foto 2: Intensief beheerde oever in het plangebied

¹ Heinen, M.A. (2006). 'Actualisatie ecologisch onderzoek Het Onderdijks fase III, Kampen'. Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 07-134. EcoGroen Advies, Zwolle.

Behalve deze intensief beheerde oevers zijn lokaal ook nog enkele oevers aangetroffen met een dominantie van Liesgras. Ook in deze watergangen is, vanwege het ontbreken van o.a. permanent oppervlaktewater en een soortenrijke plantensamenstelling, de aanwezigheid van Waterspitsmuis uit te sluiten (foto 3 en 3).



Foto 3 en 4: Sloten met dominantie van Liesgras

Waterspitsmuis

Aanwezigheid van Waterspitsmuis beperkt zich tot rijk begroeide ruigtes, vrijwel altijd in de nabijheid van oppervlaktewater. Schoon en helder water is belangrijk vanwege de betere voedselkwaliteit. Vaak heeft zich een vegetatie ontwikkeld die kenmerkend is voor het afwezig blijven van beheer (o.a. met soorten als Pluimzegge, Moerasspirea en overblijvend Riet).

Aangezien dergelijke begroeiingen ontbreken kan de aanwezigheid van Waterspitsmuis worden uitgesloten.

Aanwezige bebouwing is gecontroleerd op sporen (prenten, uitwerpselen en prooiresten) van Steenmarter (FFW tabel 2). Er zijn geen sporen aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van Steenmarter.

Omdat het 'algemene soorten' betreft die vallen onder een laag beschermingsregime (FFW tabel 1), geldt automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen 9, 11 en 12 van de Flora en faunawet en is geen ontheffing annex artikel 75 nodig. Ook schadebeperkende maatregelen zijn voor de aanwezige zoogdieren niet noodzakelijk.

→ *Bij de planrealisatie zullen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde zoogdieren verloren gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten hier echter niet aan de orde..*

Schade kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus) uit te voeren. De minst schadelijke periode zijn de maanden september en oktober.

3.4 Broedvogels

Er is geen volledige broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Het moment van de veldbezoeken - buiten het broedseizoen van vrijwel alle vogels - was niet geschikt om broedvogels betrouwbaar te inventariseren. Wel is op basis van terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens en 'expert judgement' een uitspraak te doen over de mogelijke soortensamenstelling.

Ontheffingsplichtige broedvogels

De aanwezige bomen en bebouwing zijn gecheckt op geschiktheid als broedplaats voor ontheffingsplichtige roofvogels, spechten, zwaluwen en uilensoorten. Er is één roestplaats aanwezig van Kerkuil in één van de te verwijderen schuren. Deze uil maakt naar verwachting beperkt gebruik van het plangebied om te rusten en te foerageren,

maar broedt er niet. Gezien het aanwezige biotoop en de resultaten van de veldbezoeken is het ook niet aannemelijk dat een andere uilensoort in het plangebied broedt.

Er zijn verder geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van andere ontheffingsplichtige vogels met een jaarrond vaste verblijfplaats (zoals spechten, zwaluwen en boombewonende roofvogels) binnen de invloedssfeer van de plannen.

Algemene broedvogels

De aanwezige erfbeplanting en bomen en struiken langs de rand vormen geschikt broedbiotoop voor algemene broedvogels als Groenling, Houtduif, Merel, Heggenmus, Roodborst, Tjiftjaf, Vink en Winterkoning. In de oeverzones zijn bovendien soorten als Wild eend, Waterhoen en Meerkoet te verwachten. In de aanwezige bebouwing zijn ook soorten te verwachten als Spreeuw, Witte kwikstaart en Huismus. De laatstgenoemde soort (Huisumus) is opgenomen op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten (RL 4, categorie 'gevoelig').

Weidevogels

Verder zijn delen van het plangebied en de wijde omgeving van het plangebied (grotendeels open agrarisch gebied) geschikt voor weidevogels. Het plangebied valt niet binnen een belangrijk weidevogelgebied (Heinen M.A. 2004).

Gezien de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens in de nabijheid van het plangebied (Heinen, M.A. 2004) is het wel mogelijk dat in en in de directe omgeving van het plangebied enkele weidevogels aanwezig zijn als Kievit en Graspieper. Graspieper is opgenomen op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten (RL 4, categorie 'gevoelig'). Gezien de besloten ligging tussen infrastructuur en nabij gelegen stedelijk gebied, wordt de waarde van het plangebied ten aanzien van kritische weidevogelsoorten gering geacht.

Effectbeoordeling

Als gevolg van de beoogde plannen zal terplekke beperkt broedgelegenheid van met name watervogels, weidevogels en broedvogels van bos en struweel verdwijnen of verstoord kunnen worden, waaronder mogelijk enkele soorten van de Rode Lijst. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten komt echter niet in gevaar, omdat in de omgeving van het plangebied voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig zijn.

Het is niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen ten opzichte van broedvogels. Er mogen derhalve geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen gefaseerd te worden door uitvoering buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels. Voor de te verwachten soorten kan de periode tussen 15 maart en eind juli worden aangehouden als broedseizoen. Zodoende dienen de werkzaamheden te worden uitgevoerd buiten de periode 15 maart - eind juli.

De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar en in het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Als in de periode tussen 15 juli en 15 november gestart wordt met de werkzaamheden is het van belang om na te gaan of bewoonde nesten van Houtduif aanwezig zijn in de invloedssfeer van de plannen. Houtduif kan namelijk broeden tot 15 november

→ *Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is mogelijk door gefaseerd te werken en de werkzaamheden in elk geval uit te voeren in de periode voor 15 maart en na 15 juli.*

Indien gewenst bestaat er de mogelijkheid om binnen bovenstaande periodes te starten met de werkzaamheden. Middels een aanvullend veldbezoek moet dan de afwezigheid van broedende vogels in en in de invloedssfeer van de plannen aangetoond zijn.

De aanlegwerkzaamheden hoeven niet perse voor het broedseizoen te worden afgerond op voorwaarde dat er geen broedgelegenheid ontstaat voor bijvoorbeeld de opportunistische soorten Scholekster en Oeverzwaluw. Hieronder enkele aanbevelingen om het gebied extra onaantrekkelijk te maken voor broedvogels:

- creëer geen steilwanden waarin Oeverzwaluw kan nestelen;
- voer de werkzaamheden verspreid over het terrein uit;
- voorkom het ontstaan van ruigtestroken.

3.5 Amfibieën & reptielen

Amfibieën

Tijdens de veldbezoeken zijn larven aangetroffen van de laag beschermde Bastaardkikker. Ook zijn volwassen exemplaren aangetroffen van Bastaardkikker, Bruine kikker en Meerkikker. Voortplanting en overwintering van deze soorten in het plangebied is aannemelijk. Het plangebied is ook geschikt als voortplantings- en overwinteringsgebied voor Kleine watersalamander en Gewone pad.

De sliblaag van de watergangen fungeert mogelijk ook als overwinteringsgebied voor Bastaardkikker, Meerkikker en/ of Bruine kikker en de enigszins ruige oevers als overwinteringsgebied voor Gewone pad, Bruine kikker en/ of Kleine watersalamander.

Geschikt leefgebied voor strikt beschermde soorten als Poelkikker, Heikikker, Rugstreepad en Kamsalamander (FFW tabel 3) ontbreekt. Bovendien zijn van deze soorten geen waarnemingen bekend in of in de directe omgeving van het plangebied (Natuurloket.nl, Ravon.nl, Waarneming.nl en Limnodata.nl).

Door het bouwrijp maken van het plangebied kunnen aanwezige amfibieën geschaad worden. Omdat voor 'algemene soorten' automatisch een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen 9, 11 en 12 uit de Flora- en faunawet is geen ontheffing annex artikel 75 nodig.

Wel is het wenselijk om rekening te houden met deze kwetsbare soortgroep. Daarbij is het belangrijk om te weten wanneer de amfibieën in het plangebied extra kwetsbaar zijn en waar ze zich gedurende het jaar ophouden (zie kader).

Effecten op overwinterende en voortplantende amfibieën kunnen - mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden uit te voeren buiten de overwinterings- en voortplantingsperiode van amfibieën. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op zowel het land als in/ nabij water.

Kwetsbaarheid amfibieën

Voortplantende amfibieën

Gedurende de voortplantingsperiode, die zich volledig afspeelt in het water, zijn amfibieën kwetsbaar. Er zijn dan eisnoeren, eiklommen en larven aanwezig. Dit speelt ongeveer in de periode tussen maart tot en met 15 augustus.

Overwinterende amfibieën

Ook in de overwinteringsperiode (half november - februari/maart), zijn amfibieën kwetsbaar. De dieren zijn dan immobiel en dus niet in staat om te vluchten. De te verwachten amfibieënsoorten (Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander) overwinteren over het algemeen op het land. Bastaardkikker en Meerkikker overwinteren in de sliblaag van watergangen.

Reptielen

Er zijn geen reptielen aangetroffen in het plangebied. Gezien de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens (RAVON, Natuurloket en Waarneming.nl) zijn deze ook niet te verwachten.

→ *Het aanvragen van ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet en het verrichten van compenserende/ mitigerende maatregelen is voor amfibieën en reptielen niet aan de orde.*

3.6 Vissen

In totaal zijn twaalf vissoorten aangetroffen in het plangebied: Tiendoornige stekelbaars, Zeelt, Blankvoorn, Snoek, Rietvoorn, Baars, Karper, Brasem, Vetje, Bittervoorn, Grote modderkruiper en Kleine modderkruiper. De drie laatstgenoemde soorten zijn beschermd, namelijk Bittervoorn en Grote modderkruiper (FFW tabel 3) en Kleine modderkruiper (FFW tabel 2). Vetje staat op de Rode Lijst (RL 3 = categorie 'kwetsbaar').

De vangstlocaties van Bittervoorn, Grote modderkruiper en Kleine modderkruiper zijn weergegeven in bijlage II-A t/m C. Van deze soorten zijn zowel volwassen als juveniele exemplaren vastgesteld, waardoor voortplanting van deze soorten in het plangebied is aangetoond. Bittervoorn en Kleine modderkruiper zijn naar verwachting in relatief hoge aantallen aanwezig. Van Grote modderkruiper zijn 2 exemplaren aangetroffen. Zowel een volwassen als een juveniel exemplaar.



Foto 5: *Gevangen Grote modderkruiper.*



Foto 6: *Vangstlocatie Grote modderkruiper.*

Voor zowel Bittervoorn, Grote modderkruiper als Kleine modderkruiper is op basis van biotoopkenmerken en gevangen exemplaren een inschatting gemaakt van het belang van de watergangen voor de soort (bijlage II-A t/m C). Hierbij is onderscheid gemaakt in de categorieën optimaal, suboptimaal en marginaal leefgebied.

Optimaal leefgebied

De watergang is als optimaal leefgebied beoordeeld wanneer de soort (in hoge aantallen) in de watergang is aangetroffen en het biotoop zeer geschikt wordt geacht voor de betreffende soort.

Suboptimaal leefgebied

De watergangen die als suboptimaal leefgebied zijn ingeschat zijn vermoedelijk wel van belang voor betreffende soort, maar vormen geen essentieel onderdeel van het leefgebied. De watergang valt in deze categorie als:

1. de soort in relatief hoge dichtheden in een watergang is aangetroffen maar het biotoop niet als zeer geschikt is beoordeeld, of
2. het biotoop als zeer geschikt is beoordeeld en de soort in relatief lage aantallen in de watergang is aangetroffen.

Marginaal leefgebied

De watergang valt in deze categorie als de soort niet of in relatief lage dichtheden is aangetroffen en het biotoop niet als zeer geschikt of als ongeschikt is beoordeeld.

Deze watergangen vormen naar verwachting geen of slechts incidenteel een onderdeel van het leefgebied van de soort

Als opgroeigebied van broed voor de beschermde soorten worden naar verwachting met name de ondiepe oeverzones van vegetatierijke sloten gebruikt. Zoetwatermosselen zijn in het plangebied aangetroffen. Bittervoorn is voor de voortplanting afhankelijk van deze zoetwatermosselen.

In bijlage III-A t/m C zijn factsheets opgenomen met informatie over de leefwijze, biotoopeisen en te nemen mitigerende maatregelen voor Bittervoorn, Grote modderkruiper en Kleine modderkruiper.

Effectenbeoordeling

De geplande werkzaamheden in het plangebied, die bestaan uit het dempen van (bijna) alle wateren, geven aanleiding te veronderstellen dat er schade aan exemplaren van Bittervoorn, Grote en Kleine modderkruiper optreedt.

Naast schade aan individuen zal er als gevolg van de plannen leefgebied van in ieder geval Bittervoorn, Grote en Kleine modderkruiper verdwijnen. De gunstige staat van instandhouding voor de soorten zal echter niet in gevaar komen, aangezien de soorten in de regio veel voorkomen (Crombaghs *et al.* 2002 en veel vangsten door EcoGroen Advies) en schadebeperkende maatregelen worden getroffen.

In ieder geval is het aanvragen van een ontheffing ex. artikel 75 van de Flora- en faunawet t.a.v. Bittervoorn, Grote en Kleine modderkruiper noodzakelijk. Ook zullen compenserende maatregelen t.a.v. Bittervoorn en Grote modderkruiper uitgevoerd moeten worden. Een ontheffing wordt overigens alleen onder voorwaarden verleend. Daarbij kan afhankelijk van de werkzaamheden gedacht worden aan:

- Uitvoering van de werkzaamheden in de periode september t/m februari (buiten de paaiperiode, de opgroeiperiode van visbroed en vorstperiodes);
- Fasering van werkzaamheden. Bij het eventueel vergraven van sloten is het belangrijk om de graafwerkzaamheden vanaf de landzijde richting bestaande sloten uit te voeren.
- Indien mogelijk wordt aangeraden de met oever- en waterplanten begroeide oeverzones van sloten bij de graafwerkzaamheden te ontzien, wordt schade aan individuele vissen tot een minimum beperkt en kunnen vissen (die zich bij voorkeur ophouden in deze zone) een veilig heenkomen zoeken;
- Van belang is dat te handhaven of aan te leggen watergangen in open verbinding blijven staan met de omgeving, zodat uitwisseling tussen populaties kan plaatsvinden en opgroeigebied voor visbroed toegankelijk blijft;
- Bij demping van watergangen is het leegpompen en wegvangen van aanwezige vissen noodzakelijk;
- Bovenstaande voorwaarden dienen te worden uitgevoerd na raadpleging en onder begeleiding van een visdeskundige².

→ *Gezien de huidige plannen - waarbij in leefgebied van Bittervoorn, Grote en Kleine modderkruiper wordt gewerkt - is het aanvragen van een ontheffing t.a.v. deze soorten noodzakelijk. Ook zullen compenserende maatregelen t.a.v. Bittervoorn en Grote modderkruiper uitgevoerd moeten worden.*

² Onder een deskundige wordt verstaan een persoon die:

- Op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
- Als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureau en/of
- Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Das en Boom, VZZ, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, VOFF, SOVON, etc.)

3.7 Dagvlinders en libellen

Uit de veldonderzoeken - die overigens buiten de inventarisatieperiode van dagvlinders en libellen zijn uitgevoerd -, de terreingesteldheid van het plangebied en bekende verspreidingsgegevens kan geconcludeerd worden dat er geen voortplantingsbiotoop van beschermde vlinders en libellen aanwezig is.

- *Het aanvragen van ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet en het verrichten van compenserende/ mitigerende maatregelen is voor vlinders en libellen niet aan de orde.*

3.8 Overige ongewervelden

Mieren

In het plangebied zijn geen nestkoepels van beschermde mierensoorten aangetroffen. Deze soorten zijn voornamelijk gebonden aan droge, open (naald)bossen en heideterreinen. Beide biotopen ontbreken in het plangebied.

Kevers

In Nederland komen/ kwamen vijf beschermde keversoorten voor. Juchtleerkever, Heldenbok en Brede geelgerande waterroofkever zijn al sinds de jaren '70 niet meer in Nederland waargenomen (Huijbregts 2003). Twee beschermde keversoorten komen nog wel voor in Nederland, namelijk Vliegend hert en Gestreepte waterroofkever. Vliegend hert leeft in open, oude eikenbossen, bij ons voornamelijk in hakhout, en in het cultuurland in houtwallen, lanen en parken met oude bomen. Gestreepte waterroofkever is één van de weinige waterkevers van grote, permanente wateren (Janssen et al. 2004). Tijdens de intensieve bemonstering van de aanwezige wateren is de soort echter niet aangetroffen. Wegens het ontbreken van geschikt biotoop van zowel Vliegend hert als Gestreepte waterroofkever worden beide soorten ook niet verwacht in het plangebied.

- *De aanvraag van ontheffing annex art. 75 van de Flora- en faunawet en het verrichten van mitigerende en compenserende maatregelen is voor mieren en kevers niet aan de orde*

4 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Crombaghs B.H.J.M., Berg, N. van den & A.B. Goutbeek (2002). Vissen in Overijssel. Verspreidingsatlas van zoetwatervissen in stromende en stilstaande wateren in Overijssel.
- Gerritsen G.J. & H. Hazelhorst (1997). Ganzen en zwanen in Overijssel; Aantallen en verspreiding in 1982 - 1996. Provincie Overijssel, Zwolle.
- Heinen M. A. (2004). Weidevogels in de zuidelijke IJsseldelta en de polders bij Wilsom in 2003, Rapport Ecologisch kenniscentrum 2004.02. Provincie Overijssel, Zwolle.
- Heinen, M.A. (2006). Actualisatie ecologisch onderzoek Het Onderdijs fase III, Kampen. Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 07-134. EcoGroen Advies, Zwolle.
- Huijbregts H. (2003). Beschermde kevers in Nederland (Coleoptera). Nederlandse faunistische mededelingen: p19.
- Janssen A.M. & H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland; Soorten van de Habitatrichtlijn. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna (www.minlnv.nl).
- Ministerie van LNV. Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).
- Ministerie van LNV. Soortendatabase. (www.minlnv.nl/nederlandsesoorten.nl).
- Natuurloket (www.natuurloket.nl).
- Provincie Overijssel (2000). Atlas van de flora van Overijssel; Concept. Een overzicht van de verspreiding van de wilde plantensoorten in de provincie Overijssel betreffende de periode 1975- 1998. Provincie Overijssel, Zwolle.
- Vlinderstichting (2006). De dagvlinders van Nederland (Verspreiding en bescherming). Nederlandse fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Nöllert A. & C. Nöllert (1992). Amfibieëngids van Europa.
- Provincie Overijssel (www.prv.overijssel.nl).
- Provincie Overijssel (2000). Streekplan Overijssel 2000+; Plannen voor Ruimte, Water en Milieu. Provinciale Staten van Overijssel.
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland. (www.ravon.nl).
- SOVON Vogelonderzoek Nederland (2002). Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 tot 2000. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Sparreboom M. (red.) (1981). De amfibieën en reptielen van Nederland, België en Luxemburg.
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).

BIJLAGEN

BIJLAGE I: SOORTENLIJST

Soort	Terreingebruik /Aantal	Locatie	Status
> FLORA			
Brede waterpest	Aanwezig	Verspreid in diverse sloten	RL
Dotterbloem	Mogelijk aanwezig	Verspreid in diverse sloten	FFW - tabel 1
Gewone vogelmelk	Mogelijk aanwezig	Op taluds	FFW - tabel 1
Puntbladig fonteinkruid	Mogelijk aanwezig	Verspreid in diverse sloten	RL
Spits fonteinkruid	Mogelijk aanwezig	Verspreid in diverse sloten	RL
Stomp fonteinkruid	Mogelijk aanwezig	Verspreid in diverse sloten	RL
Zwanebloem	Aanwezig	Oevers watergangen	FFW - tabel 1
> ZOOGDIEREN			
Gewone dwergvleermuis	Mogelijk vaste verblijfplaats	Woonhuis	FFW - tabel 3 / HR IV
Gewone dwergvleermuis	Vliegrouete	Venedijk- Noord	FFW - tabel 3 / HR IV
Gewone dwergvleermuis	Foeragerend	Verspreid	FFW - tabel 3 / HR IV
Ruige dwergvleermuis	Mogelijk vaste verblijfplaats	Woonhuis en/ of bomen	FFW - tabel 3 / HR IV
Ruige dwergvleermuis	Mogelijk vliegrouete	Venedijk- Noord	FFW - tabel 3 / HR IV
Ruige dwergvleermuis	Mogelijk foeragerend	Verspreid	FFW - tabel 3 / HR IV
Laatvlieger	Mogelijk vaste verblijfplaats	Woonhuis	FFW - tabel 3 / HR IV
Laatvlieger	Mogelijk vliegrouete	Venedijk- Noord	FFW - tabel 3 / HR IV
Laatvlieger	Mogelijk foeragerend	Verspreid	FFW - tabel 3 / HR IV
Rosse vleermuis	Foeragerend	Verspreid	FFW - tabel 3 / HR IV
Aardmuis	Mogelijk aanwezig	Nabijheid slootoevers	FFW - tabel 1
Bosmuis	Aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Bruine rat	Aanwezig	Verspreid	-
Dwergmuis	Mogelijk aanwezig	Nabij slootoevers	FFW - tabel 1
Egel	Mogelijk aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Haas	Aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Huismuis	Mogelijk aanwezig	Bebouwing	-
Huisspitsmuis	Mogelijk aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Mol	Aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Muskusrat	Mogelijk aanwezig	Nabij slootoevers	-
Rosse woelmuis	Mogelijk aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Tweekleurige bosspitsmuis	Mogelijk aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Veldmuis	Aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
Vos	Mogelijk aanwezig	Verspreid	FFW - tabel 1
> BROEDVOGELS			
Graspieper	Mogelijke broedvogel	Verspreid	FFW - tabel 2,3, RL 4
Groenling	Mogelijke broedvogel	Boschages	FFW - tabel 2,3
Heggenmus	Mogelijke broedvogel	Boschages	FFW - tabel 2,3
Houtduif	Mogelijke broedvogel	Boschages	FFW - tabel 2,3
Huismus	Mogelijke broedvogel	Bebouwing	FFW - tabel 2,3, RL 4
Kerkuil	Roestplaats	Bebouwing	FFW - tabel 2,3, RL 3
Kievit	Mogelijke broedvogel	Verspreid	FFW - tabel 2,3
Meerkoet	Mogelijke broedvogel	Oevers watergangen	FFW - tabel 2,3
Merel	Mogelijke broedvogel	Boschages	FFW - tabel 2,3
Roodborst	Mogelijke broedvogel	Boschages	FFW - tabel 2,3
Spreeuw	Mogelijke broedvogel	Bebouwing	FFW - tabel 2,3
Tijftaf	Mogelijke broedvogel	Boschages	FFW - tabel 2,3
Vink	Mogelijke broedvogel	Boschages	FFW - tabel 2,3
Waterhoen	Mogelijke broedvogel	Oevers watergangen	FFW - tabel 2,3
Wilde eend	Mogelijke broedvogel	Oevers watergangen	FFW - tabel 2,3
Winterkoning	Mogelijke broedvogel	Boschages	FFW - tabel 2,3
Witte kwikstaart	Mogelijke broedvogel	Bebouwing	FFW - tabel 2,3
> AMFIBIEEN EN REPTIELEN			
Bastaardkikker	Voortplantend en overwinterend	Verspreid	FFW - tabel 1
Bruine kikker	Voortplantend en overwinterend	Verspreid	FFW - tabel 1
Gewone pad	Voortplantend en overwinterend	Verspreid	FFW - tabel 1
Kleine watersalamander	Voortplantend en overwinterend	Verspreid	FFW - tabel 1
Meerkikker	Voortplantend en overwinterend	Verspreid	FFW - tabel 1
> VISSSEN			
Bittervoorn	Aanwezig	Zie bijlage II	FFW - Lijst 3 / HR II / RL III
Grote modderkruiper	Aanwezig	Zie bijlage II	FFW - Lijst 3 / HR II / RL III
Kleine modderkruiper	Aanwezig	Zie bijlage II	FFW - tabel 2
Vetje	Aanwezig	Watergangen	RL 3
> ONGEWERVELDEN			
Dagvlinders			
Geen beschermde soorten of soorten van de Rode Lijsten			
Libellen			
Geen beschermde soorten of soorten van de Rode Lijsten			
Mieren/overige ongewervelden			
Geen beschermde soorten of soorten van de Rode Lijsten			

Legenda soortenlijst:

Beschermingsregime Flora- en faunawet (FFW):

tabel 1: 'Algemene soorten' waarvoor veelal automatisch vrijstelling geldt;

tabel 2: 'Overige soorten' waarvoor vrijstelling geldt, mits activiteiten voldoen aan goedgekeurde gedragscode;

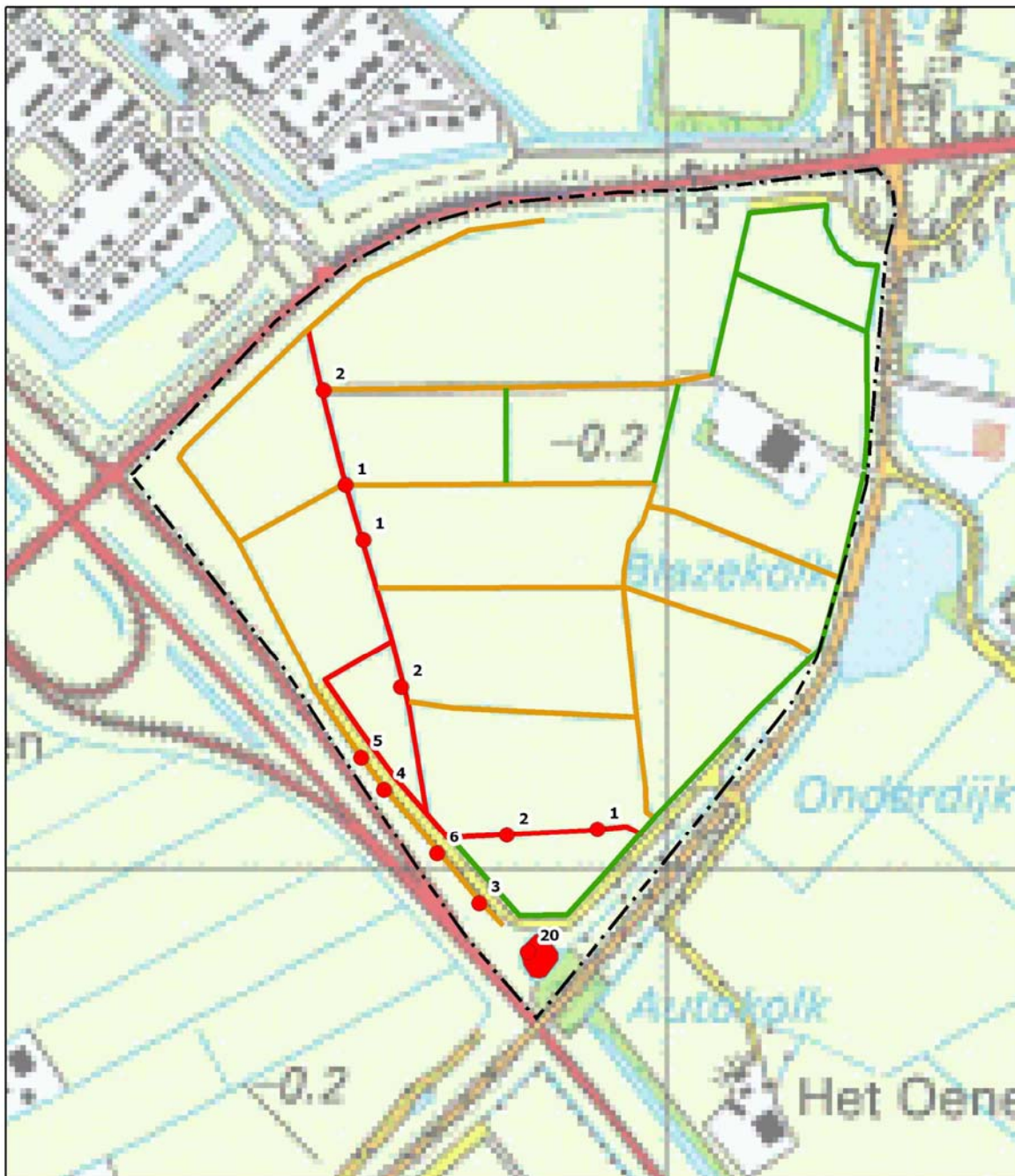
tabel 3: Soorten van Bijlage IV HR/ bijlage 1 AMvB artikel 75 FFW, waarvoor alleen onder strikte voorwaarden vrijstelling mogelijk is.



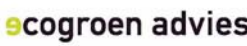
RL 3: Rode Lijst categorie 'kwetsbaar'; RL 4: Rode Lijst categorie 'gevoelig'

Tijdens hun broedseizoen zijn vogels strikter beschermd (tabel 3) dan buiten deze periode (tabel 2)

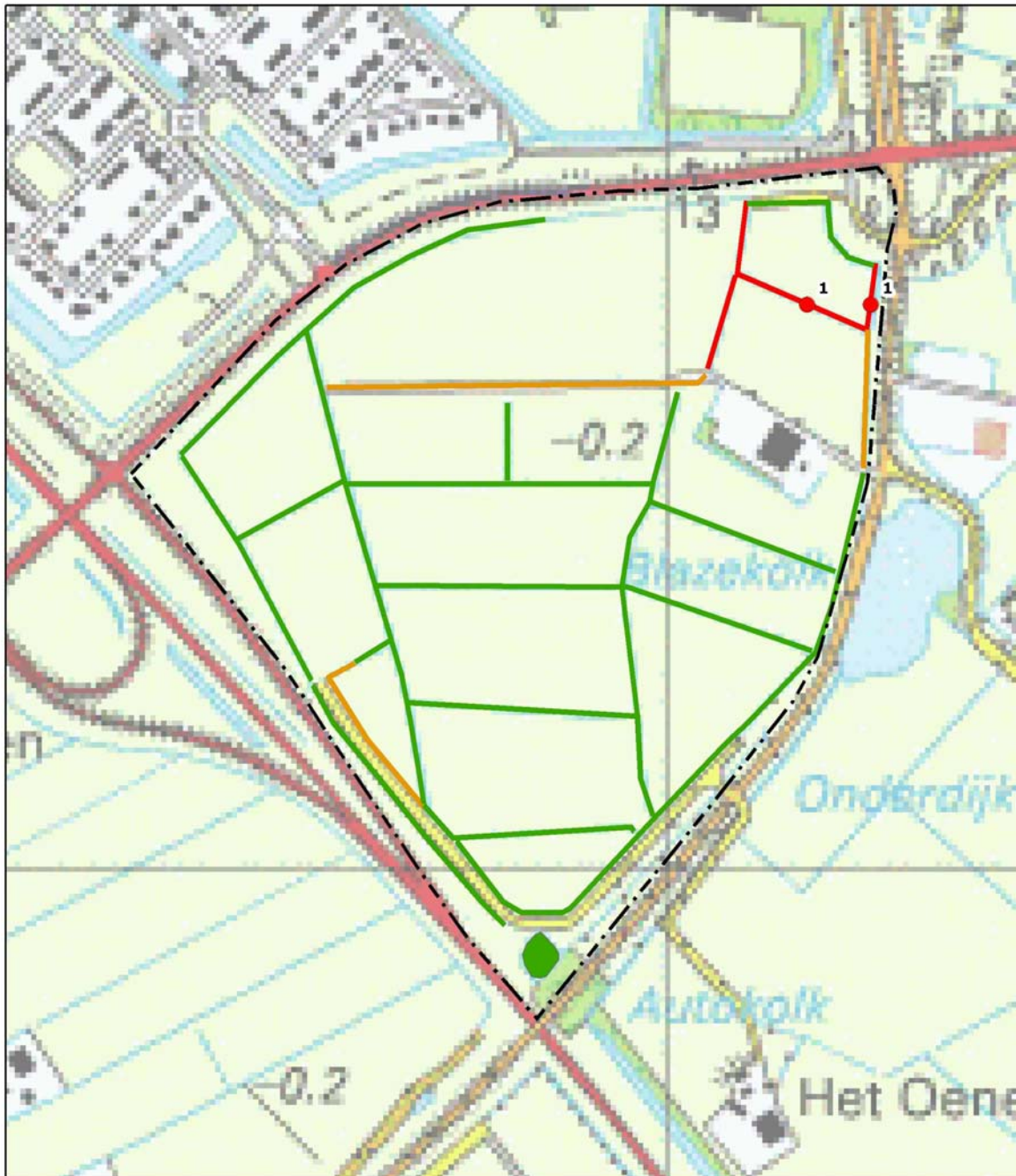
HR II/ HR IV en HR V verwijzen naar de bijlagen uit de Europese Habitatrichtlijn

BIJLAGE II-A: INVENTARISATIEKAART BITTERVOORN



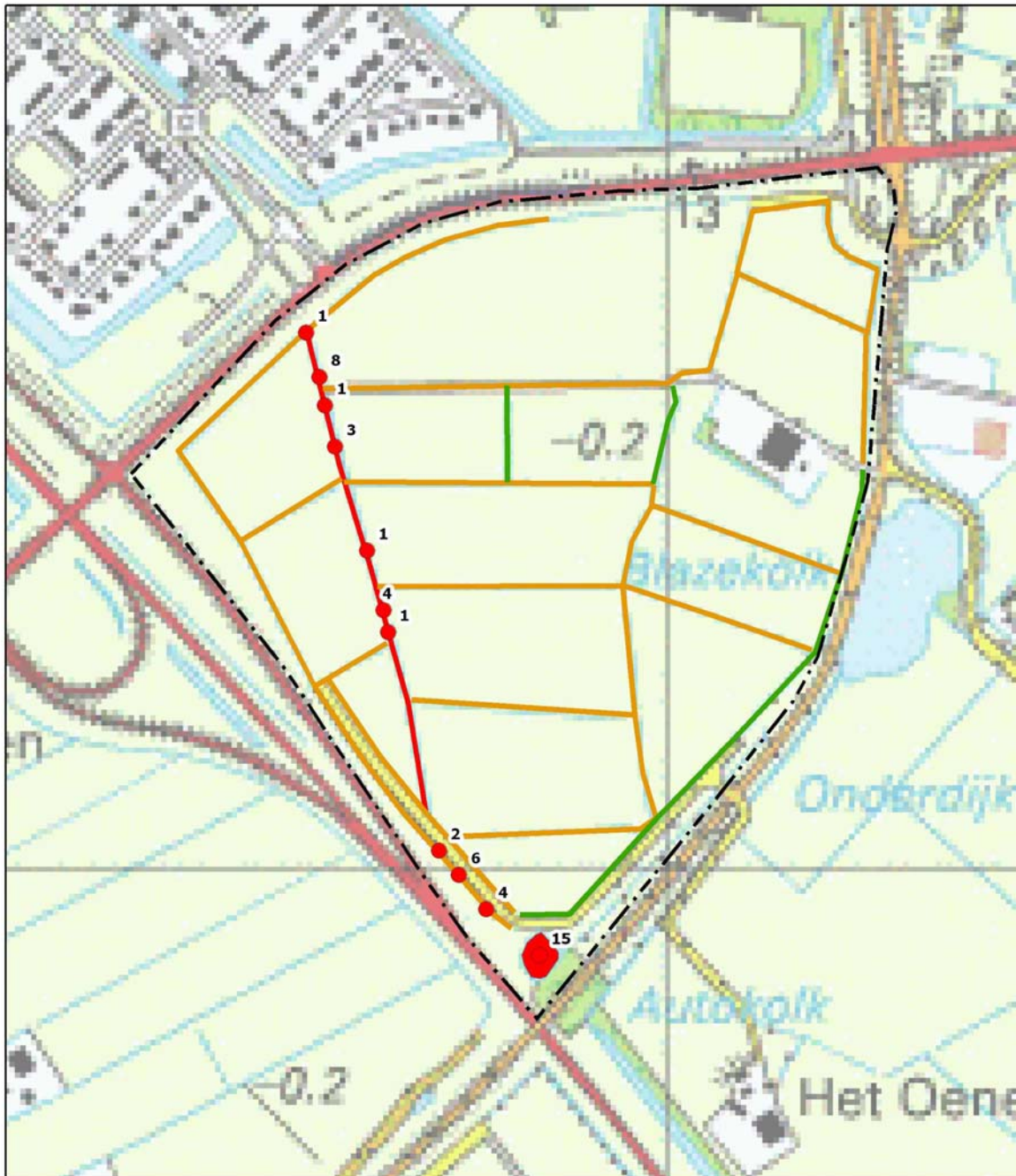
<p>Bittervoorn</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Vangstwaameming Optimaal leefgebied Suboptimaal leefgebied Marginaal leefgebied Optimaal Projectgebied 	<p>Quickscan Natuurtoets Stationslocatie Kampen</p> <div style="text-align: right;">  </div> <div style="text-align: center;">  </div> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 30%;">Datum</td> <td>13-06-2008</td> </tr> <tr> <td>Status</td> <td>Definitief</td> </tr> <tr> <td>Auteur</td> <td>Ing. E. Griffioen</td> </tr> <tr> <td>Topografie</td> <td>DLG/Topografische dienst Emmen</td> </tr> </table> <div style="text-align: right; font-weight: bold; font-size: 1.2em;">  </div>	Datum	13-06-2008	Status	Definitief	Auteur	Ing. E. Griffioen	Topografie	DLG/Topografische dienst Emmen
Datum	13-06-2008								
Status	Definitief								
Auteur	Ing. E. Griffioen								
Topografie	DLG/Topografische dienst Emmen								

BIJLAGE II-B: INVENTARISATIEKAART GROTE MODDERKRUIPER



<p>Grote modderkruiper</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Vangstwaarneming — Optimaal leefgebied — Suboptimaal leefgebied — Marginaal leefgebied ■ Marginaal leefgebied Projectgebied 	<p>Quickscan Natuurtoets Stationslocatie Kampen</p>		
	Datum	13-06-2008	
	Status	Definitief	
	Auteur	Ing. E. Griffioen	
	Topografie	DLG/Topografische dienst Emmen	

BIJLAGE II-C: INVENTARISATIEKAART KLEINE MODDERKRUIPER



Kleine modderkruiper

- Vangstwaarneming
- Optimaal leefgebied
- Suboptimaal leefgebied
- Marginaal leefgebied
- Optimaal
- Projectgebied

Quickscan Natuurtoets Stationslocatie Kampen

0 100 200 300 meter



Datum	13-06-2008
Status	Definitief
Auteur	Ing. E. Griffioen
Topografie	DLG/Topografische dienst Emmen

scogroen advies

BIJLAGE III-A: FACTSHEET BITTERVOORN

Rhodeus sericeus ssp. amarus

Flora- en faunawet: Tabel 3

Rode lijst: Kwetsbaar

Trend (voortplanting): Matig afgenomen

Zeldzaamheid (voortplanting): Vrij zeldzaam

Ecologie

Bittervoorn houdt van schone, niet of zeer langzaam stromende wateren, een zandige bodem en plantengroei. Dit kunnen zowel poldersloten en kleine vijvers, als grotere rivieren en meren zijn. Hierin worden zij vooral in de plantenrijke oeverzone aangetroffen, of in de zachte stroom (minder dan 10 cm/s) voor duikers. De bodem bestaat meestal uit zand, grind of een dunne laag modder. De samenstelling van de bodem is niet van groot belang, zolang deze voor zoetwatermosselen geschikt is om op en in te kunnen leven. Een vereiste is de aanwezigheid van grote zoetwatermosselen in verband met de paai. De paaitijd is van april tot juni. In deze periode worden eitjes in de kieuwopening van een mossel gelegd. De Bittervoorn voedt zich voornamelijk met plantaardig voedsel, dat het tussen stenen vindt. Daarnaast eet het ook dierlijk voedsel in de vorm van wormen en kreeftjes.

Verspreiding

De Bittervoorn komt niet echt talrijk in Nederland voor. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in het veenweiden- en plassen gebied van Utrecht, Noord- en Zuid-Holland, Noordwest-Overijssel en het Rivierengebied. De soort is vermoedelijk algemener dan gedacht omdat deze bij reguliere visactiviteiten zelden gevangen wordt.

Gevoeligheid

De soort is gevoelig voor de beschikbaarheid van zoetwatermosselen, matig voedselrijk, schoon water en aanwezigheid van waterplanten. Door schade aan zoetwatermosselen is baggeren altijd schadelijk.

Compenserende en mitigerende maatregelen

Werkzaamheden die tot verstoring kunnen leiden zoveel mogelijk uitvoeren buiten de voortplantingstijd: april t/m augustus. De belangrijkste maatregelen die gunstig zijn voor Bittervoorn zijn een ecologisch beheer van wateroevers, waarbij wateren oeverplanten meer kansen krijgen. Bij uitvoering van baggerwerkzaamheden of het dempen van wateren kunnen onderstaande richtlijnen gevolgd worden:

- De Bittervoorn ondervindt het gehele jaar schade van baggerwerkzaamheden. Dit wordt veroorzaakt doordat deze soort de eieren afzet in grote zoetwatermossels zoals Zwane- en Schildersmossels. Deze mossels leven ingegraven in de bodem. Bij baggerwerkzaamheden, in welke tijd van het jaar dan ook, zullen deze mossels verwijderd worden. Hierdoor kan de Bittervoorn zich niet meer voortplanten. Doordat Bittervoorns pas na twee jaar geslachtsrijp zijn en maximaal 5 jaar oud worden (Gerstmeier & Romig, 1998) kunnen door het verwijderen van de mossels hele jaarklassen uit een gebied verdwijnen. Het is uiterst belangrijk dat de mossels ongeschonden de baggerdepots bereiken en dat een deel daarvan handmatig verzameld wordt om in het water van herkomst teruggezet te worden;
- Grote zoetwatermossels terug zetten. Bij gebruik van de hydraulische kraan wordt de bagger op de kant gezet. Elk half uur loopt de kraanmachinist even langs de bagger. Ongeschonden grote, zichtbare zoetwatermossels worden door hem in het water terug gebracht. Hierdoor wordt bereikt dat het voortbestaan van de zoetwatermossels in de watergang. Bittervoorns zijn voor hun voortplanting afhankelijk van grote zoetwatermossels. Door deze maatregel wordt ook het voortbestaan van de Bittervoorn in de watergang gewaarborgd;
- Terugzetten van vissen. Bij het gebruik van de hydraulische kraan kan de kraanmachinist in sommige gevallen zien dat er grotere vissen in de bak aanwezig zijn. Is dit het geval dan kan de machinist door de bak wat scheef te houden en te schudden proberen de vis in het water terug te krijgen. Lukt dit niet en is de bagger op de kant gezet dan kan alsnog getracht worden de vis met de hand te pakken en in het water terug te zetten.

BIJLAGE III-B: FACTSHEET GROTE MODDERKRUIPER

Misgurnus fossilis

Flora- en faunawet: Tabel 3

Rode lijst: Kwetsbaar

Trend (voortplanting): Sterk afgenomen

Zeldzaamheid (voortplanting): Vrij zeldzaam

Ecologie

De Grote modderkruiper leeft in ondiep, stilstaand of zeer langzaam stromend water, waarin op de bodem een dikke modderlaag en veel planten aanwezig zijn. De soort wordt het meest aangetroffen in kleine wateren, vooral in poldersloten met een goede waterkwaliteit. Vaak betreft het locaties met kwelwater en/of bicarbonaatrijk water. Ook komt de soort voor in langzaam stromende rivieren en beken. De vis paait van maart tot eind juni op ondiepe plekken, doorgaans dicht langs de oevers in holten of onder de beschutting van overhangende begroeiing (bijvoorbeeld wilgen) of drijvende watervegetatie. Eieren worden zowel in de watervegetatie als op kaal substraat afgezet. De eitjes komen na acht tot negen dagen uit. De jonge vissen zijn na twee jaar geslachtsrijp, bij een lengte van circa 15 cm. Net als de Kleine modderkruiper vindt de soort zijn voedsel in de bodem, waarbij ze allerlei kleine dieren eet, zoals wormen, watervlooien, muggenlarven en kreeftjes. De vis is 's nachts actief en verblijft overdag in de bovenste bodemlaag, die behalve modder veel organisch materiaal (sapropelium) bevat. De Grote modderkruiper heeft verschillende aanpassingen om lange tijd in de modderlaag te overleven, ook als de waterlaag opdroogt. De levensfuncties worden op dat moment tot een minimum beperkt, waarbij de vis op een levend fossiel gaat lijken (vandaar haar wetenschappelijke naam); een dikke slijmlaag beschermt haar tegen uitdroging en zuurstof wordt vrijwel uitsluitend opgenomen via huidademhaling. Deze laatste aanpassing maakt het mogelijk om kleine afstanden over land af te leggen, om nieuwe gebieden te koloniseren.

Verspreiding

Er zijn aanwijzingen dat de soort na 1950 in ons land is achteruitgegaan, maar precieze gegevens ontbreken omdat ze moeilijk te bemonsteren is. Toch wordt de soort binnen Nederland nog steeds relatief vaak aangetroffen; in Duitsland en België bijvoorbeeld is ze veel zeldzamer. De oorzaak van de neerwaartse tendens moet worden gezocht in het intensief schonen van sloten, waarbij waterplanten en modderlagen worden verwijderd. Daarnaast heeft het verbinden van wateren vermoedelijk een negatieve invloed, omdat samen met gebiedsvreemd water ook andere vissoorten binnenkomen, zoals de Baars (*Perca fluviatilis*), die jagen op het jonge broed van de Grote modderkruipers. Bovendien lijkt de soort weinig (voedsel)concurrentiekrachtig: kenmerkend voor de locaties met een grote populatie van deze modderkruiper zijn namelijk de relatief lage aantallen van andere vissoorten.

Gevoeligheid

De soort is gevoelig voor waterverontreiniging en aantasting van helder en plantenrijk water. Het verdwijnen van geschikt paaigebied met onderwaterplanten als gevolg van grootschalig mechanisch uitgevoerde werkzaamheden is schadelijk voor de soort. Mechanisch schonen van waterbodems kan mortaliteit tot gevolg hebben. Werkzaamheden die tot verstoring kunnen leiden moeten zoveel mogelijk buiten de meest gevoelige periode worden uitgevoerd. De meest gevoelige periode voor de soort is de voortplantingstijd van maart t/m augustus.

Compenserende en mitigerende maatregelen

- Zuivering van water;
- Ecologisch beheer van wateroevers en watergangen;
- Vermijden van grootschalig baggerwerkzaamheden. Afstemmen van baggermethode op mogelijke schade (bijv. baggerpomp/baggerzuigboot in plaats van hydraulische kraan).
- Terugzetten van vissen. Bij het gebruik van de hydraulische kraan kan de kraanmachinist in sommige gevallen zien dat er grotere vissen in de bak aanwezig zijn. Is dit het geval dan kan de machinist door de bak wat scheef te houden en te schudden proberen de vis in het water terug te krijgen. Lukt dit niet en is de bagger op de kant gezet dan kan alsnog getracht worden de vis met de hand te pakken en in het water terug te zetten;
- Uitvoering van alle maatregelen vereist deskundigheid over de soort in zijn omgeving; voor een juiste uitvoering is overleg met een ter zake deskundige gewenst;
- In geval van compensatie kan de te compenseren functie het beste worden teruggebracht in en overeenkomstig de eisen van (een van de) natuurdoeltypen waarin de soort deze functie vervullen kan. Volgens het handboek Natuurdoeltypen komt de grote modderkruiper voor in de natuurdoeltypen 2.2, 2.3, 2.4, 2.6, 2.7, 2.8, 2.14, 3.7, 3.8, 3.14, 3.15, 3.17, 3.18, 3.19, 3.21 en 3.22.

BIJLAGE III-C: FACTSHEET KLEINE MODDERKRUIPER

Cobitis taenia

Flora- en faunawet: Tabel 2

Rode lijst: Thans niet bedreigd

Trend (voortplanting): Niet afgenomen

Zeldzaamheid (voortplanting): Vrij zeldzaam

Ecologie

Kleine modderkruipers worden aangetroffen in sloten, beken, rivierarmen en meren. Stilstaande en langzaam stromende wateren vormen het ideale biotoop. De soort is aangepast aan een leven op en in de bodem. Door de kleine, weinig elastische zwemblaas met een gering drijfvermogen kan de Kleine modderkruiper op de bodem blijven liggen. Ook is ze, net als de Grote modderkruiper, in staat om gebruik te maken van darmademhaling waardoor ze zuurstofarme situaties kan overleven. Lucht wordt in zulke omstandigheden aan het wateroppervlak ingenomen, om vervolgens via het haarvatenstelsel rond de darmen in de bloedbaan te worden opgenomen. In zandige tot modderige bodems zoekt de vis met zijn kleine bekopening naar kleine diertjes als kreeftjes en insectenlarven of naar organische resten. Het afzetten van de eieren gebeurt bij voorkeur op kale, zandige bodem. In het veenweidegebied kan men kleine modderkruipers ook aantreffen in bredere poldersloten. Dit zijn doorgaans oudere dieren; jonge dieren hebben een voorkeur voor smallere sloten met ondiepe oeverzones. Deze opgroeigebieden warmen namelijk sneller op, bieden voldoende voedsel en zijn moeilijker bereikbaar voor roofvissen als Snoek (*Esox lucius*) en Baars (*Perca fluviatilis*). In tegenstelling tot de Grote modderkruiper wordt de Kleine modderkruiper vaak vergezeld door relatief hoge aantallen van andere vissoorten, zoals Vetje (*Leucaspius delineatus*), Bittervoorn (*Rhodeus sericeus amarus*), Blankvoorn (*Rutilus rutilus*) en Rietvoorn (*Rutilus erythrophthalmus*).

Verspreiding

De Kleine modderkruiper heeft een groot Euraziatisch areaal, dat zich uitstrekt van Zuid-Europa en Zuid-Scandinavië oostelijk tot in Siberië. Lange tijd werd gedacht dat de Kleine modderkruiper binnen Nederland erg zeldzaam was, maar dit blijkt een misvatting. Door vaker en gericht te inventariseren op het voorkomen van kleine vissoorten (o.a. met behulp van schepnetten) is de laatste decennia een beter beeld van de verspreiding van deze soorten verkregen. Hoge aantallen kleine modderkruipers worden aangetroffen in diverse laagveen- en zeekleigebieden evenals in de oeverzones van het IJsselmeer. In de Randmeren worden de dieren ook talrijk aangetroffen temidden van kranswievelden. Ook wordt de soort regelmatig aangetroffen in de rivieren en in traag stromende beken.

Storingsgevoeligheid en effectbeoordeling

Hoewel de soort landelijk gezien niet bedreigd is, kunnen lokale populaties verstoord worden door vermessing en/of achterstallig baggeronderhoud van sloten. Dit kan leiden tot een zuurstofarme omgeving, waarin zich maar weinig macrofauna en waterplanten kunnen handhaven. Door het ontbreken van voedsel wordt de situatie voor de Kleine modderkruiper in dit type sloten onleefbaar. Het baggeren zelf kan echter ook funest voor het voortbestaan van de soort zijn, indien dit te rigoreus gebeurt. Om te voorkomen dat soorten als de Kleine modderkruiper binnen een stelsel van poldersloten verdwijnen, kan men het baggeren het beste gefaseerd uitvoeren.

Bronvermelding & meer informatie over de soorten

Bovenstaande teksten zijn afkomstig van www.minlnv.nl/nederlandsesoorten.nl.

BJLAGE IV: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Met de Flora- en faunawet (FFW) is beoogd een geïntegreerd soortenbeschermingsregime te creëren dat voldoet aan de internationale verplichtingen. Doordat het verkrijgen van ontheffing en vrijstelling slechts mogelijk was onder bepaalde voorwaarden, werd de Flora- en faunawet na de inwerkingtreding al snel als belemmerend ervaren in het maatschappelijke verkeer.

De belemmerende factoren werden met name veroorzaakt, door het afwegingskader, dat ook voor zeer algemeen voorkomende soorten gold als b.v. Mol, Veldmuis, Bosmuis en Konijn. Dit zorgde voor onnodige belemmeringen van werkzaamheden en veel administratieve lastendruk.

Vanaf 23 februari 2005 is een wetwijziging van kracht geworden waarbij de mogelijkheden verruimd zijn voor het verlenen van ontheffing/ vrijstelling van de verbodsbepalingen in het kader van de FFW. Dit geldt met name voor de algemeen voorkomende soorten.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de FFW:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is.
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. insecten, libellen en kevers) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Verbodsbepalingen

De FFW kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8 van de FFW. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12 (zie kader). In hoeverre de verbodsbepalingen van toepassing zijn is afhankelijk van het beschermingsregime waartoe de soort behoort.

Algemene verbodsbepalingen voor beschermde inheemse soorten dieren en planten. Flora- en faunawet, artikelen 8 t/m 12.

Art. 8:	Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
Art. 9:	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
Art. 10:	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
Art. 11:	Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
Art. 12:	Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Drie beschermingsregimes planten- en diersoorten

Met ingang van het wijzigingsbesluit artikel 75 zijn drie verschillende beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. In alle gevallen is onverminderd de zorgplicht van toepassing:

'Ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kunnen worden veroorzaakt, is verplicht dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of na te laten.'

Tabel 1 'Algemene soorten'

Onder deze groep vallen o.a. alle algemeen voorkomende beschermde zoogdieren, amfibieën en vaatplanten (in totaal 43 soorten). Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor deze soorten voor overtreding van de artikelen 8 t/m 12 van de FFW en hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden.

Tabel 2 'Overige soorten (gedragscode)'

Onder deze groep vallen een aantal minder algemene soorten (in totaal 101) en vogels. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor deze soorten voor overtreding van de artikelen 8 t/m 12 van de FFW, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een gedragscode. De gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring door de minister van LNV. De gedragscode geeft richtlijnen aan om schade aan de soort te voorkomen of te minimaliseren (Artikel 16c wijzigingsbesluit).

Voorheen was nooit vrijstelling mogelijk voor van nature voorkomende vogelsoorten. Nu kan alleen vrijstelling verkregen worden indien:

- sprake is van belang a) t/m d);
- sprake is van onopzettelijk verstoren (artikel 10) in geval van bij de wet genoemde belangen, en er geen wezenlijke invloed (significante effecten) is;
- In geval van belang g), behalve in de periode 15 maart-15 juli.

Tabel 3 'Soorten van Bijlage I AMvB Artikel 75 / soorten van Habitatrichtlijn Bijlage IV'

Onder de eerste groep vallen met name soorten die een kwetsbare status hebben (in totaal 37 soorten) en vogels (in geval niet gewerkt wordt met een gedragscode). Ze hebben een vergelijkbare bescherming als soorten van Habitatrichtlijn Bijlage IV.

Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, is voor deze soorten ontheffing van de artikelen 8 t/m 12 van de FFW altijd noodzakelijk. De ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

1. er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang³;
2. er is geen alternatief;
3. de activiteiten doen geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

De laatste twee criteria worden in het wijzigingsbesluit samengevat als 'zorgvuldig handelen', waarbij elke vorm van schade aan de soort voorkomen moet worden. Aan alle drie criteria moet gelijktijdig voldaan worden. Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik, is het niet mogelijk voor artikel 10 van de FFW een ontheffing te verkrijgen. Voor de artikelen 8, 9, 11 en 12 geldt wel een vrijstelling, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode.

Rode lijsten

De Minister van LNV heeft ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd⁴. Voor Rodelijst-soorten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Vanaf dat moment heeft Nederland de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving verankerd. Nederland zal aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging waarborgen rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast zal Nederland in de komende jaren voor alle gebieden die samen Natura 2000 vormen, beheerplannen opstellen.

¹ a) de bepalingen inzake de gemeenschappelijke markt en een vrij verkeer van goederen van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap; b) de bescherming van flora en fauna; c) de veiligheid van het luchtverkeer; d) de volksgezondheid of openbare veiligheid; e) dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten; f) het voorkomen van ernstige schade aan vormen van eigendom, anders dan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren; g) belangrijke overlast veroorzaakt door dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort; h) de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw; i) bestendig gebruik; j) de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

⁴ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Voor een volledig begrip wordt verwezen naar de oorspronkelijke wetsteksten (www9.minlnv.nl 'thema Natuurwetgeving'). Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend.

Notitie vleermuisonderzoek 'Stationslocatie Kampen'

Auteurs: Ir. D.J. Sietses
Redactie: Ing. M. Wallink
Project: 07416a
Datum: 21 oktober 2008
Status: Conceptrapport



Foto 1: te slopen woning met opstallen

1 Aanleiding en doelstelling

Ten behoeve van de realisatie van een toekomstige 'Stationslocatie' ten zuiden van Kampen, is in opdracht van de gemeente Kampen (contactpersoon dhr. W. Poortman) aanvullend vleermuisonderzoek uitgevoerd. In het kader van de beoogde realisatie zal bebouwing worden gesloopt en wordt een aantal bomen gekapt.

Het is belangrijk om voorafgaand aan ruimtelijke ontwikkelingen duidelijkheid te verkrijgen over het al of niet voorkomen van vleermuizen. Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn strikt beschermd volgens de Flora- en faunawet en in de Europese Habitatrichtlijn Bijlage IV. In de praktijk houdt deze beschermingsstatus in dat vaste verblijfplaatsen van vleermuizen niet verstoord of vernietigd mogen worden en dat in geval van onvermijdelijke schade ontheffing aangevraagd moet worden bij DLG, waarbij eisen gesteld kunnen worden aan de uitvoering van de plannen. Daarnaast kan het nemen van compenserende maatregelen noodzakelijk zijn.

2 Situatie

De onderzoekslocatie is gelegen in agrarisch gebied aan de rand van de bebouwde kom, ten zuiden van Kampen (figuur 1). De agrarische percelen worden omgeven door bomenrijen en binnen de planlocatie bevindt zich een woonhuis met opstallen (foto 1). Bij de beoogde plannen zal de woning met opstallen worden gesloopt en een aantal bomen worden gekapt.



Figuur 1: Globale ligging van de onderzoekslocatie (rode omlijning)
(bron: Google Earth).

3 Werkwijze

Om o.a. te bepalen of potentiële vaste verblijfplaatsen van vleermuizen daadwerkelijk door vleermuizen worden gebruikt is op 14 juli en 27 augustus 2008 gericht (nachtelijk) vleermuizenonderzoek uitgevoerd. Hierbij is gebruik gemaakt van een 'batdetector', waarbij de ultrasone vleermuisgeluiden omgezet worden in voor de mens hoorbare tonen. Naast gericht onderzoek naar (mogelijk) aanwezige vaste verblijfplaatsen, zijn eventueel aanwezige vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen op (en in de directe omgeving van) de locatie in kaart gebracht. Doordat zowel een vleermuisbezoek in de kraamperiode als in de baltsperiode (augustus- september) van de te verwachten vleermuissoorten is uitgevoerd, is een goed beeld ontstaan van eventueel aanwezige vaste verblijfplaatsen.

Tijdens het onderzoek naar vleermuizen is tevens specifiek gelet op de aanwezigheid van de middelhoog beschermde Steenmarter (FFW tabel 2). Bebouwing is daar waar mogelijk geïnspecteerd op aanwezigheid van sporen (uitwerpselen, prenten, prooiresten).

4 Resultaten

Vleermuizenonderzoek

Vaste verblijfplaatsen

De meest strikte bescherming gaat uit naar de verblijfplaatsen van vleermuizen. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders etc.

Tijdens de vleermuisbezoeken zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. De bezoeken van 14 juli en 27 augustus 2008 zijn respectievelijk in de kraamperiode en paarperiode van vleermuizen uitgevoerd. Het is dus onwaarschijnlijk dat kraamkolonies, paarlocaties of overwinterende vleermuizen in 2008 aanwezig waren op de planlocatie.

Vleermuizen maken gebruik van een netwerk van verblijfplaatsen en wisselen regelmatig van verblijfplaats. Omdat de bebouwing (in de vorm van de woning) geschikt is als verblijfplaats van vleermuizen, bestaat de mogelijkheid dat zich later alsnog vleermuizen vestigen in het plangebied. In de woning zijn in zowel de zomer als in het najaar van 2008 geen vleermuizen aangetroffen. Hierdoor kan aangenomen worden dat tot het eind van aankomende winterperiode (ca. 15 maart 2009) ook geen vleermuizen in de woning huizen.

Gezien het mobiele karakter van vleermuizen is vleermuizenonderzoek juridisch gezien slechts in beperkte mate rechtsgeldig¹. Extra zorgvuldigheid is gewenst gezien de mogelijk (her)vestiging van vleermuizen in de toekomst.

- Vanuit het oogpunt van vleermuizen kunnen de beoogde werkzaamheden en de daarmee gepaard gaande sloop van bebouwing, indien dit vóór 15 maart 2009 uitgevoerd wordt, zonder nadere voorwaarden plaatsvinden;
- Indien de sloop van de woning ná 15 maart 2009 uitgevoerd worden, wordt het aangeraden de betreffende woning vóór 15 maart 2009 ongeschikt te maken voor vleermuizen. Dit kan bijvoorbeeld door het dichtpurren van geschikte invliegopeningen van vleermuizen, het creëren van (grote) gaten in de spouwmuren of het strippen van de woning. Hierdoor wordt het voor vleermuizen onmogelijk of onaantrekkelijk om in de woning te gaan huizen. De werkzaamheden kunnen dan - vanuit het oogpunt van vleermuizen gezien - elk moment plaatsvinden;
- Indien het tijds - voor ca. 15 maart 2009 - ongeschikt maken van de te slopen woning niet haalbaar is, is aanvullend vleermuizenonderzoek (kort) voorafgaand aan de sloop van de woning wenselijk indien de sloop nog enkele jaren op zich laat wachten.

¹ Na overleg te hebben gepleegd met de afdeling Flora- en faunawet van het Ministerie van LNV blijkt dat er geen richtlijnen zijn t.a.v. het feit hoe lang een vleermuizenonderzoek 'houdbaar' is.

In de (eventueel) te verwijderen bomen zijn geen holten aangetroffen die geschikt kunnen zijn als vaste verblijfplaats voor vleermuizen.

Vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gebruik kunnen maken van steeds dezelfde structuren om zich tussen hun verblijfplaatsen en foeragegebieden te verplaatsen. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag zijn dergelijke lijnvormige structuren (b.v. rijen woningen en singels) beschermd, indien zij van wezenlijk belang zijn voor het functioneren en voortbestaan van populaties en wanneer alternatieve routes ontbreken.

Het uitgevoerde onderzoek heeft geen vliegroute aangetoond. De plannen leiden zodoende niet tot schade aan migratiemogelijkheden van vleermuizen.

Foerageergebied

Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Binnen het plangebied zijn Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger in lage dichtheden foeragerend waargenomen. Van onmisbaar foerageergebied is echter geen sprake. Bovendien zal het plangebied naar verwachting ook na de voorgenomen ontwikkeling geschikt blijven als foerageergebied voor genoemde soorten.

Steenmarteronderzoek

Steenmarter is tijdens het onderzoek niet aangetroffen. Ook sporen die duiden op de aanwezigheid van de soort zijn niet aangetroffen. De aanwezigheid van een vaste verblijfplaats van de soort is dan ook niet aannemelijk.

5 Conclusies

- De bebouwing in het plangebied werd ten tijde van het veldonderzoek niet door vleermuizen gebruikt als vaste verblijfplaats. Vanuit het oogpunt van vleermuizen kunnen de beoogde werkzaamheden en de daarmee gepaard gaande sloop van de bebouwing, indien dit vóór 15 maart 2009 uitgevoerd wordt, zonder nadere voorwaarden plaatsvinden;
- Indien de sloop van de woning na ca. 15 maart 2009 wordt uitgevoerd, is extra zorgvuldigheid t.a.v. de soortgroep vleermuizen gewenst;
- In de (eventueel) te verwijderen bomen op de onderzoekslocaties ontbreken geschikte holten die als vaste verblijfplaats voor vleermuizen kunnen dienen;
- Schade aan belangrijke vliegroutes of foerageergebied van vleermuizen zal niet optreden;
- In de aanwezige bebouwing zijn geen aanwijzingen gevonden die duiden op de aanwezigheid van een vaste verblijfplaats van Steenmarter. Deze worden derhalve niet verwacht.